

622025

homelands

Two

dom

in

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU

Glavni urednici / Editors-in-Chief
Kristina Toplak, Marijanca Ajša Vižintin

Odgovorna urednica / Editor-in-Charge
Marina Lukšič Hacin

Tehnični urednik / Technical Editor
Tadej Turnšek

Mednarodni uredniški odbor / International Editorial Board
Synnove Bendixsen, Ulf Brunnbauer, Aleš Bučar Ručman, Martin Butler, Daniela I. Caglioti,
Jasna Čapo, Donna Gabaccia, Jure Gombač, Ketil Fred Hansen, Damir Josipovič,
Aleksej Kalc, Jernej Mlekuž, Claudia Morsut, Ikhlas Nouh Osman, Nils Olav Østrem,
Lydia Potts, Maya Povrzanović Frykman, Francesco Della Puppa, Jaka Repič,
Rudi Rizman, Matteo Sanfilippo, Annemarie Steidl, Urška Strle, Adam Walaszek,
Rolf Wörsdörfer, Simona Zavratnik, Janja Žitnik Serafin

Lektoriranje in korektura / Copyediting and proofreading
Jana Renée Wilcoxon (angleški jezik / English)
Tadej Turnšek (slovenski jezik / Slovenian)

Oblikovanje / Design
Anja Žabkar

Prelom / Typesetting
Inadvertising d. o. o.

Založila / Published by
ZRC SAZU, Založba ZRC

Izdal / Issued by
ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije /
ZRC SAZU, Slovenian Migration Institute, Založba ZRC

Tisk / Printed by
Birografika BORI d. o. o.

Naklada / Printum
150

Naslov uredništva / Editorial Office Address
INŠTITUT ZA SLOVENSKO IZSELJENSTVO IN MIGRACIJE ZRC SAZU
p. p. 306, SI-1001 Ljubljana, Slovenija
Tel.: +386 (0)1 4706 485; Fax +386 (0)1 4257 802
E-naslov / E-mail: dd-th@zrc-sazu.si
Spletna stran / Website: <https://ojs.zrc-sazu.si/twohomelands>

Revija izhaja s pomočjo Javne agencije za
znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost
Republike Slovenije in Urada Vlade Republike Slovenije
za Slovence v zamejstvu in po svetu /
Financial support: Slovenian Research and Innovation Agency and
Government Office for Slovenians Abroad

DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI TUZELSKIH SLOVENCEV IN NJIHOVA ORGANIZIRANOST

Dušan Tomažič,¹ Alija Suljić^{II}

COBISS: 1.04

IZVLEČEK

Demografske značilnosti tuzelskih Slovencev in njihova organiziranost

Avtorja v prispevku obravnavata zgodovino naseljevanja Slovencev na območju Tuzelskega kantona, kamor so prvi priseljenci prišli že v času Avstro-Ogrske. Analizirata popise prebivalstva med letoma 1910 in 2013, s poudarkom na vplivu vojne v BiH na demografske spremembe. Leta 1993 je bilo zaradi humanitarnih potreb ustanovljeno Društvo Slovenska skupnost, v katerega se je vključilo 660 družin oziroma skoraj 1.700 prebivalcev. Zaradi izseljevanja pa se je leta 2013 za Slovence izreklo le še 51 oseb.

KLJUČNE BESEDE: Slovenci, Tuzelski kanton, izseljevanje, Društvo Slovencev, demografske spremembe

ABSTRACT

Demographic Characteristics of Tuzla Slovenians and Their Organization

The article explores the history of the Slovenian settlement in the Tuzla Canton area of Bosnia and Herzegovina, dating back to the Austro-Hungarian period. It analyzes census data from 1910 to 2013, highlighting the impact of the Bosnian War on demographic changes. In 1993, due to humanitarian needs, the Slovene Community Association was established, bringing together 660 families and comprising nearly 1,700 members. Due to post-war emigration, only 51 individuals declared themselves as Slovenians in the 2013 census.

KEYWORDS: Slovenians, Tuzla Canton, emigration, Slovene Association, demographic changes

^I mag. geografije in profesor zgodovine, urednik oddaj na RTV Slovenija, TV Maribor; dusan.tomazic@rtvslo.si

^{II} dr. geografije, izredni profesor, Univerza v Tuzli; Prirodoslovno-matematična fakulteta; alija.suljic@untz.ba

UVOD

Prva doslej znana imena Slovencev na območju današnje Bosne in Hercegovine so v zgodovinskih virih omenjana že v 16. stoletju (Kržišnik - Bukić, 2007, str. 20). Pri Slovencih v Bosni in Hercegovini je vidna ozemeljska navezava na panonski prostor (širše območje Banja Luke), poleg tega pa je opazna njihova prisotnost v rudarsko-železarskih središčih (Kakanj, Vareš, Ljubija, Tuzla) ter v glavnem mestu (Josipovič, 2018, str. 128).

Do prvega večjega vala priseljevanja so prihajali rudarji in obrtniki. Po tem, ko je avstro-ogrska monarhija anektirala Bosno in Hercegovino, so Slovenci prihajali kot javni uslužbenci, umetniki, učitelji in strokovnjaki v gospodarstvu. Drugi val priseljevanja se je začel po prvi svetovni vojni, v času kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Do zadnjega vala selitev v Bosno in Hercegovino je prišlo po drugi svetovni vojni, ko so strokovnjaki iz Slovenije prihajali v Bosno in Hercegovino, da bi sodelovali pri izgradnji različnih infrastrukturnih objektov (Tomažič, 2018, str. 145). Večina Slovencev je živela v večjih mestih v Bosni in Hercegovini: v Sarajevu, Tuzli, Banjaluki, Zenici in Mostarju (Tomažič, 2018, str. 146). Kljub temu, da je šlo za številčno manjšo skupnost, je ta uspela ohraniti določeno raven identitetne trdnosti, ki se danes kaže predvsem v organiziranem delovanju društev.

Sodobni demografski kazalniki kažejo, da je slovenska skupnost v BiH, vključno s tuzelsko regijo, izpostavljena splošnim trendom manjšinskega življenja na Balkanu: upadanju števila pripadnikov, staranju populacije in zmanjševanju aktivne uporabe jezika. Kljub temu društvo Slovenska skupnost Tuzla še naprej aktivno prispeva k ohranjanju kulturne in jezikovne dediščine ter h krepitvi povezav z matično domovino. Organiziranost te skupnosti ni zgolj vprašanje formalne strukture, temveč obenem odraža simbolno pomembno obliko ohranjanja identitete v večetničnem okolju (Letno poročilo, 2022). Cilj prispevka je osvetliti ključne demografske značilnosti Slovencev v Tuzelskem kantonu – številčnost, starostno, spolno, versko in jezikovno strukturo – hkrati pa teritorialno poselitev znotraj kantona. Avtorja raziskujeta pomen kulturne organiziranosti in institucionalne dejavnosti za dolgoročno vzdržnost etnične skupnosti, kar v širšem kontekstu prispeva k razumevanju izzivov in potencialov manjšinskih skupnosti v postsocialističnem in postjugoslovanskem prostoru. Prispevek med drugim temelji na analizi letnih poročil Slovenske skupnosti Tuzla in na intervjujih, opravljenih z njihovimi člani leta 2023.

POGLED V PRETEKLOST SLOVENCEV TUZELKEGA KANTONA

Slovensko prebivalstvo je na območju današnjega Tuzelskega kantona prisotno že od konca 19. stoletja. Med znanimi Slovenci v Tuzli je bil Fran Maselj - Podlimbarski, slovenski častnik in pisatelj, ki je v tem mestu živel v letih 1885–1889. Masljevo najobsežnejše in najbolj znano delo je avtobiografski roman *Gospod Franjo*. Sam je

ta roman iz prvih let bosanske okupacije imenoval »jugoslovanski«. Delo je poželo veliko pozornost in je postalo zelo prepoznavno, saj je izšlo v burnem času po balkanskih vojnah. Oblasti so roman zaplenile, pisatelju pa je bil odvzet stotniški čin (Koblar, 2013).

Pred več kot 120 leti so Slovenci začeli prihajati v industrijska središča Bosne in Hercegovine, kot so Zenica, Kakanj, Breza, Banovići, Lukavac in Sarajevo. Z odprtjem rudnika Kreka leta 1895 se je pokazala potreba po zaposlovanju večjega števila tujih delavcev, predvsem strokovnjakov. Med njimi so bili tudi Slovenci. Prihajali niso samo rudarji, temveč tudi strokovnjaki različnih profilov (Šmid & Štrumbl, 2006, str. 160).

V Husinskem oboroženem uporuh rudarjev rudnika Kreka, poimenovanem po rudarski vasi Husin pri Tuzli, proti nasilju državnih oblasti med splošno stavko rudarjev Bosne in Hercegovine, od 21. do 28. decembra 1920, je vodstvo pripeljalo 200 rudarjev iz Slovenije. Kmalu so se tamkajšnjim rudarjem v njihovih protestih pridružili tudi Slovenci (Šmid & Štrumbl, 2006, str. 160).

V času med obema svetovnima vojnama, leta 1924, se je v Tuzlo z družino preselila še ena znana Slovenka, Amalija Lebeničnik. Bila je sodelavka slavnih revolucionarjev Roze Luxemburg in Karla Liebknechta. Svojo življenjsko pot je začela v kraju Loke v današnji občini Zagorje ob Savi, zadnji del svojega življenja pa je z možem in sinom preživela v Tuzli (Redžić, 2016, str. 12). Zaradi svoje aktivistične vloge med drugo svetovno vojno sta bila skupaj s sinom Andrijo 16. februarja 1942 ob 17. uri ustreljena (Redžić, 2016, str. 21, 43). V tistem času je v Tuzli živel 354 Slovencev (Tešić, 2018, str. 25). V Tuzli je po Amaliji Lebeničnik poimenovana ulica, v Slavinovičih (del Tuzle) pa je dolgo časa njeno ime nosila tamkajšnja osnovna šola (Tomažič, 2023).

Med drugo svetovno vojno je bilo po podatkih, s katerimi razpolaga Muzej narodne osvoboditve Maribor, samo iz tega mesta in okolice odposlanih 14 transportov s skupno 6.092 deportiranimi osebami. Do konca septembra 1941, ko so bili ti transporti ustavljeni, je šlo skozi taborišče Slavonska Požega 30.000 ljudi. Čeprav je bila prvotno načrtovana premestitev 10.000 Slovencev v Bosno, je bil ta načrt le delno uresničen. To potrjujejo podatki o številu deportiranih iz tega kontingenta v 22 bosanskih mest. V Gračanico, mestoce v današnjem Tuzelskem kantonu, so tako poslali 220 Slovencev (Hamzić, 2017, str. 121).

Po drugi svetovni vojni so v okviru načrtovanja kadrovanja iz Slovenije prihajali strokovnjaki različnih profilov, ki so veliko prispevali k razvoju Tuzle, njihovi potomci pa v tem mestu živijo še danes.

SLOVENC V TUZLI PO POPISIH 1910–2013

Z odprtjem rudnika Kreka leta 1895 so na območje Tuzle prišli prvi Slovenci. V popisu prebivalstva leta 1910 jih je bilo 186, njihovo število pa je vse do leta 1961 naraščalo, tistega leta jih je bilo največ v Tuzli – 358 (SOZVBiH, 1912; Savezni zavod za statistiku, 1961; 1967). Delež slovenskega prebivalstva v mestu Tuzla je bil največji leta 1921, ko

so Slovenci predstavljali 2,46 % celotnega prebivalstva mesta (Direkcija državne statistike, 1924; gl. Preglednico 1). Število oseb slovenskega porekla v mestu se je po vojni v obdobju 1992–1995 zmanjšalo na vsega 24 – mnogi so zaradi vojnih dogodkov zapustili Bosno in Hercegovino, veliko jih je tudi izkoristilo možnost pridobitve državljanstva in tako odšlo živeti, študirati ali delati v Republiko Slovenijo in druge države.

Leto popisa	Tuzla	Št. Slovencev	Delež (%)	VI
1910	12.035	186	1,55	100
1921	14.036	345	2,46	185,48
1931	16.708	...	...	...
1948	22.731	345	1,52	0
1953	26.672	269	1,00	77,86
1961	41.450	358	0,86	133,09
1971	58.550	247	0,42	68,99
1981	71.740	159	0,22	64,37
1991	83.770	112	0,13	77,34
2013	110.979	24	0,02	21,43

Preglednica 1: Število Slovencev v Tuzli v obdobju 1910–2013 (vir: popisi prebivalstva BiH v obdobju 1910–2013).¹

Gibanje števila Slovencev v Tuzli je razvidno iz popisov prebivalstva vse od leta 1910, ko jih je v mestu živelo 186 in so predstavljali 1,55 % vsega prebivalstva (SOZVBiH, 1912). Ta popis je vzeti za osnovo, saj zgodovinska dejstva govorijo, da so bili v mestu prisotni že veliko prej – prve Slovence v Tuzli viri navajajo že leta 1885 (Štastitika mjesta, 1886). V popisu leta 1921 je število Slovencev naraslo na 345 in so predstavljali 2,46 % vsega prebivalstva, njihovo število se je povečalo za 85,48 % (Direkcija državne statistike, 1924). V popisu iz leta 1931 podatka o njihovem številu ni, prvi popis po drugi svetovni vojni, leta 1948 v takratni FNRJ, pa je pokazal, da je v Tuzli živelo 345 Slovencev, kar je enako kot leta 1921, pri čemer pa se je njihov delež v skupnem prebivalstvu mesta zmanjšal in je predstavljal 1,52 % celotnega prebivalstva (Savezni zavod za statistiku, 1951; Savezni zavod za statistiku, 1954). V popisu prebivalstva leta 1953 se je število Slovencev zmanjšalo za 76 oseb, prav tako pa se je zmanjšal njihov delež v prebivalstvu mesta, na le še en odstotek (Savezni zavod za statistiku, 1958). V popisu leta 1961 so v mestu Tuzla našli največ Slovencev od leta 1910, ko so bili prvič zaznani v popisih prebivalstva. Takrat je v mestu živelo 358 Slovencev – njihovo število se je glede na leto 1910, torej od prvega zajetega popisa, povečalo za 168 oseb, pri čemer pa so predstavljali le še 0,86 % celotnega prebivalstva mesta (Savezni zavod za statistiku, 1961; 1967). Od leta 1961 naprej, ko

¹ Vsi kot viri uporabljeni popisi, navedeni pod preglednicami v nadaljevanju, so posamično navedeni na seznamu virov in literature.

je bilo Slovencev v mestu največ, se njihovo število stalno zmanjšuje. Leta 1971 se je v popisu prebivalstva za Slovence opredelilo 247 oseb – v mestu so predstavljali 0,42 % celotnega prebivalstva, njihov delež pa se je v primerjavi s prejšnjim popisom zmanjšal za 51,41 % (Savezni zavod za statistiku, 1974). Tudi v popisu prebivalstva leta 1981 se je njihovo število zmanjšalo, in sicer jih je bilo 159, njihov delež v mestu pa je znašal vsega 0,22 % (RZS, 1982; Savezni zavod za statistiku, 1984; Savezni zavod za statistiku, 1987). V zadnjem popisu skupne države je v Tuzli živel oziroma se za Slovence opredelilo 112 oseb. Njihov delež v mestu je znašal 0,12 % vseh prebivalcev, v primerjavi z letom 1981 pa se je zmanjšal za 42,14 % (Savezni zavod za statistiku, 1993). Voja v obdobju 1992–1995 je vplivala na izselitev celotnega prebivalstva iz države, vključno s Slovenci. Tako jih je bilo leta 2013 naštetih 24, njihov delež v mestnem prebivalstvu pa je padel na vsega 0,02 % (Agencija za statistiku, 2013; gl. Preglednico 1).

DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SLOVENCEV V TUZELSKEM KANTONU PO POPISIH LETA 1991 IN 2013

Primerjava prisotnosti Slovencev v naseljih na območju današnjega Tuzelskega kantona (Preglednica 2) nam razkrije opazne spremembe v deležih v posameznih naseljih. Tako se je delež Slovencev v Tuzli močno zmanjšal, in sicer s 87,5 % na 47,06 %. V Banovičih je njihov delež ostal na isti ravni in predstavlja 11,76 %, v Gračanici se je povečal s 5,88 % na 9,8 % v letu 2013 (Agencija za statistiku, 2013). Število Slovencev se je opazno zmanjšalo v Gradačcu. Leta 1991 jih je bilo tam 17,65 % (Državni zavod za statistiku, 1993), v zadnjem popisu pa le še 1,96 %. V Lukavcu se njihov delež ni bistveno spremenil in ostaja 19,61 %. V Živinicah je njihov delež z 9,8 % v letu 1991 padel na 7,84 % v letu 2013. V popisu prebivalstva leta 1991 so bili Slovenci še prisotni tudi v Kalesiji (5,88 %) in v Kladnju (1,96 %), v zadnjem popisu leta 2013 pa jih v teh mestih ni več. V današnjem obsegu Tuzelskega kantona so še občine Teočak, Doboj istok/vzhod, Sapna in Čelić, kjer pa Slovenci niso bili prisotni v nobenem od primerjanih popisov. Skupno število Slovencev v Tuzelskem kantonu se je od leta 1991 do leta 2013 zmanjšalo s 158 na vsega 51 – razlogi za to so dinamika selitev, staranje ter druga demografska gibanja v tem obdobju.

Območje	Število 1991	Število 2013	Delež 1991 (%)	Delež 2013 (%)
Tuzelski kanton	158	51	100	100
Tuzla	112	24	87,50	47,06
Banovići	12	6	11,76	11,76
Gračanica	3	5	5,88	9,8
Gradačac	9	1	17,65	1,96

Lukavac	11	10	19,61	19,96
Srebrenik	2	1	3,92	1,96
Živinice	5	4	9,8	7,84
Kalesija	3	...	5,88	...
Kladanj	1	...	1,9	...

Preglednica 2: Deleži Slovencev v občinah Tuzelskega kantona v popisih 1991 in 2013 (vir: Popisa prebivalstva BiH 1991 in 2013).

Iz primerjave popisov prebivalstva na območju današnjega Tuzelskega kantona in občin (Teočak, Doboj istok/vzhod, Sapna, Čelić), ki ga sestavljajo po Daytonskem sporazumu, izhaja ključna ugotovitev, da se je število Slovencev v tem obdobju zmanjšalo za več kot dve tretjini – leta 1991 jih je bilo 158, leta 2013 pa le še 51 (Savezni zavod za statistiku, 1993; Agencija za statistiku, 2013). Relativne vrednosti nam povedo, da je razmerje med moškimi in ženskami v obeh popisih zelo podobno (1991: 37,9 % moških, 61,03 % žensk; 2013: 39,22 % moških, 60,78 % žensk). Opaziti je mogoče, da v novonastalih občinah v sestavi Tuzelskega kantona Slovencev ni bilo v nobenem izmed obeh popisov. V primeru dveh občin lahko ugotovimo, da so bili Slovenci ob popisu 1991 še prisotni (Kalesija: 3, Kladanj: 1), v zadnjem popisu pa jih v omenjenih občinah ni več (Savezni zavod za statistiku, 1996; FZS, 1998). Največ Slovencev je od nekdaj živel v Tuzli – leta 1991 112, in sicer 46 (41,07 %) moških ter 66 (58,93 %) žensk, v popisu leta 2013 pa se je njihovo število zmanjšalo na vsega 24 oseb, pri čemer so prevladovalle ženske (17 oziroma 70,82 %; Savezni zavod za statistiku, 1996; FZS, 1998). Več kot 10 Slovencev v zadnjem popisu živi tudi v Lukavcu, in sicer 4 moški in 6 žensk. V Banovićih je bilo pri popisu leta 1991 12 Slovencev, od tega 7 (58,33 %) moških in 5 (41,67 %) žensk. Danes jih v tej občini živi le še šest. Občina Gračanica je edina, kjer je po zadnjem popisu prebivalstva več Slovencev kot po popisu leta 1991 – takrat so v tej občini živele 3 ženske, danes pa 3 moški (60 %) in 2 ženski (40 %). Ob omenjenih občinah so Slovenci po zadnjem popisu prisotni tudi v Živinicah (4 osebe), po en Slovenec pa je prisoten še v Gradačcu in Srebreniku.

VERA SLOVENCEV V TUZELSKEM KANTONU V LETIH 1991 IN 2013

Slovenci in njihovi potomci, ki žive zunaj matice, se tradicionalno največkrat izrekajo za rimokatoliško in protestantsko veroizpoved. Slednjih v Tuzelskem kantonu popis sicer ni zaznal, za katolike pa se slovenski prebivalci opredeljujejo skorajda v enakem deležu kot v Sloveniji. V popisu 2002 se je za rimokatolike v Sloveniji opredelilo 57,8 % oseb.

Veroizpoved	1991	delež (%)	2013	delež (%)
Islamska	1	0,63	3	5,88
Katoliška/rimokatoliška	103	65,19	27	52,94

Agnostiki	0	0	4	7,84
Ateisti	0	0	12	23,53
Ni se izjasnil/neopredeljen	11	6,69	3	5,88
Ostali	0	0	2	3,92
Brez vere	43	27,22	0	0
Skupaj	158	100	51	100

Preglednica 3: Veroizpoved Slovencev Tuzelskega kantona, 1991 in 2013 (vir: Popisa prebivalstva BiH, 1991 in 2013).

Iz Preglednice 3 je razvidno, da se je v letu 2013 delež katoličanov v primerjavi s popisom iz leta 1991 zmanjšal s 65,19 % (103 osebe) na 52,94 % (27 oseb). Ob tem moramo poudariti, da se je število Slovencev zmanjšalo s 158 leta 1991 na vsega 51 leta 2013. Neverujočih v letu 1991 je bilo 43 oziroma 27,22 % vseh, v naslednjem popisu pa v tej kategoriji ni nobene osebe. Delež v rubriki »ni se izjasnil ali neopredeljen« je bil leta 1991 6,69 %, v popisu leta 2013 pa 5,88 % (tako so se izrekle 3 osebe). Število pripadnikov islamske veroizpovedi je blago naraslo, z 0,63 % (1 oseba) leta 1991 na 5,88 % (3 osebe) v popisu leta 2013. V zadnjem popisu so se za agnostike opredelile 4 osebe, kar predstavlja 7,84 %, za ateiste 12 oseb oziroma 23,53 %, za rubriko »ostali« pa 2 osebi oziroma 3,91 %. Ugotovimo lahko, da je verska opredelitev Slovencev glede na zadnji popis prebivalstva doživela opazne spremembe.

Iz popisa prebivalstva za leto 2013 so razvidni tudi podatki o verujočih po spolu. Za islamsko veroizpoved so se izrekli 2 moška (66,67 %) in 1 ženska (33,33 %). Za katolike se je opredelilo 10 moških (37,04 %) ter 27 žensk (62,96 %), za agnostike pa 1 moški (25 %) in 3 ženske (5 %). V rubriki »ni se izjasnil/neopredeljen« so 3 moški in nobene ženske, za ateiste pa so se opredelili 4 moški (33,33 %) in 8 žensk (66,67 %).

JEZIK SLOVENCEV V TUZELSKEM KANTONU V POPISIH PREBIVALSTVA 1991 IN 2013

Popis prebivalstva leta 2013 je ponudil omejene možnosti za opredelitev maternega jezika. Sklepiti je mogoče, da se je kar 22 Slovencev oziroma 43,13 % izbralo možnost »ostali«. Manj, 16 ali 31,37 %, jih je izbralo bosanski jezik, 8 oziroma 15,68 % pa jezik, ki so se ga naučili v času nekdanje skupne države – srbohrvaščino.

Pri primerjavi popisov prebivalstva iz let 1991 in 2013 glede slovenskega jezika je treba omeniti, da je bilo v zadnjem popisu manj možnosti izbire jezika: možna je bila izbira jezikov vseh treh osrednjih narodov (Bošnjakov, Srbov in Hrvatov), medtem ko drugih jezikov ni bilo mogoče izbirati. Popis leta 1991 je omogočal večji izbor, in Slovenci so lahko kot materni jezik navedli tudi slovenščino. Navedli so jo v 91 primerih. Pri skromni izbiri leta 2013 lahko le sklepamo, da so Slovenci izbrali

kategorijo »ostali«. Takih primerov je bilo 22. Število prebivalcev, katerih materni jezik je bosanski, se je povečalo z 9 v letu 1991 na 16 v letu 2013. Leta 2013 sta dve osebi kot materni jezik navedli srbsčino. Hrvaščine leta 1991 ni navedel nihče, v letu 2013 pa tri osebe. Število prebivalcev s srbohrvaščino kot maternim jezikom se je zmanjšalo z 52 v letu 1991 na 8 v letu 2013. Leta 1991 sta dva prebivalca kot materni jezik navedla srbohrvaščino, v naslednjem popisu pa nihče. Podobno je bilo v kategoriji »neznan«, kar je leta 1991 izbrala ena oseba, v zadnjem popisu leta 2013 pa nihče. V letu 1991 je en prebivalec kot materni jezik navedel jugoslovanščino, v letu 2013 pa take opredelitve ni bilo več. V popisu leta 1991 je ena oseba navedla še nemški jezik, slovenščino pa je istega leta kot materni jezik navedlo kar 91 oseb, kar je takrat predstavljalo 57,59 % vseh, ki so se izrekli za Slovence.

STAROSTNA IN SPOLNA STRUKTURA SLOVENCEV V TUZELSKEM KANTONU LETA 1991 IN 2013

Spolna, starostna, pa tudi etnična struktura prebivalstva so v bistvu biološki konstrukti, kvantitativni pokazatelj razmerja med moškim in ženskim prebivalstvom na eni strani ter starostne strukture tega istega prebivalstva na drugi strani (Suljić, 2011, str. 43).

Starostna struktura Slovencev v Tuzelskem kantonu je zelo neugodna. Slovensko prebivalstvo je staro – število starejših od 65 let presega 45 %. Seveda to močno vpliva na reprodukcijo prebivalstva. Ob izseljevanju Slovencev iz Bosne in Hercegovine predstavlja velik problem tudi starost pripadnikov te manjšine, in sicer tako za ohranitev prebivalstva kot tudi za delo organiziranih Slovencev v svojem društvu v Tuzelskem kantonu. Mladi predstavljajo le 3,92 %, zrelo prebivalstvo (starostna skupina 15–64 let) pa 50,98 % celotnega slovenskega prebivalstva.

Razlika v številu prebivalcev med letoma 1991 (158 Slovencev, 60 moških in 98 žensk) in 2013 (51 Slovencev, 20 moških in 31 žensk) je precejšnja. Zmanjšanje števila slovenskih prebivalcev je posledica več dejavnikov, med katerimi sta tudi staranje in migracije. Med letoma 1991 in 2013 so se življenjske razmere poslabšale zaradi vojne (1992–1995), po njej pa zaradi devastacije države, slabega ekonomskega položaja, pomanjkanja služb, slabših možnosti izobraževanja in drugih razlogov. Na zmanjšanje števila v omenjenem obdobju so vplivale selitve, ki trajajo še danes, nedvomno pa tudi naravni dejavniki, kot so rojstva, smrti in pričakovana življenjska doba. Stopnja feminizacije v letu 1991 je bila 62,3 %, medtem ko je bila v letu 2013 nekoliko nižja, 60,78 %. To pomeni, da je bilo leta 1991 delež žensk v celotnem prebivalstvu višji kot leta 2013. Na drugi strani je bila stopnja maskulinitete leta 1991 37,97 %, leta 2013 pa se je rahlo povečala na 39,22 %. To pomeni, da je bil delež moških leta 2013 nekoliko višji kot leta 1991.

Starostna skupina	Spol	Tuzelski kanton 1991	%	Starostna skupina	Spol	Tuzelski kanton 2013	%
0–14	Σ	11	6,96	0 – 14	Σ	2	3,92
	M	6	3,8		M	2	3,92
	Ž	5	3,16		Ž	0	0
15–64	Σ	113	71,52	15 – 64	Σ	26	50,98
	M	42	26,58		M	10	19,6
	Ž	71	44,45		Ž	16	31,37
65 in več	Σ	34	21,52	65 in več	Σ	23	45,10
	M	12	7,59		M	8	15,68
	Ž	22	13,92		Ž	15	29,41
Skupaj		158	100	Skupaj		51	100

Preglednica 4: Starostne in spolne skupine Slovencev v Tuzelskem kantonu, 2013 (vir: Popis prebivalstva BiH, 2013).

Primerjava demografskih podatkov o Slovencih v Bosni in Hercegovini v popisnih letih 1991 in 2013 kažejo večje število otrok (0–14) leta 1991 v primerjavi z letom 2013. Med obema popisoma se je zmanjšal delež slovenskih prebivalcev v starostni skupini 15–64 let, povečal pa se je v starostni skupini 65 let in več. Podatki zadnjega popisa tako kažejo, da se slovensko prebivalstvo stara. Po zadnjem popisu najštevilčnejša skupina prebivalstva v Tuzelskem kantonu spada v starostno skupino 15–64 let, pri čemer prevladujejo ženske. Pomemben delež prebivalstva predstavlja tudi starostna skupina 65 let in več, kjer sta deleža ženskih in moških enaka. Otroci, stari od 0 do 14 let, predstavljajo manjši delež populacije (Preglednica 4).

Mesto	Rojeni izven BiH	Rojeni v BiH	%	%
Banovići	5	7	3,16	4,43
Gračanica	3	0	1,9	0
Gradačac	8	1	5,06	0,63
Kalesija	3	0	1,9	0
Kladanj	1	0	0,63	0
Lukavac	10	1	6,33	0,63
Srebrenik	2	0	1,27	0
Tuzla	56	56	35,44	35,44
Živinice	3	2	1,9	1,27
Skupaj	91	67	57,59	42,41

Preglednica 5: Slovenci po občinah popisa 1991, rojeni v BiH in izven nje (vir: Popis prebivalstva 1991).

V Preglednici 5 je prikazano število Slovencev, rojenih v posameznih občinah, ločeno glede na to, ali so bili rojeni v Bosni in Hercegovini ali zunaj nje, kot je razvidno iz Popisa prebivalstva iz leta 1991 (Državni zavod za statistiku, 1993). V največji občini Tuzla je bilo število Slovencev, rojenih v BiH in izven BiH, enako (po 56 oseb). Skupno je bilo 67 Slovencev rojenih v BiH, 91 Slovencev pa zunaj BiH, kar nedvomno govori o migracijah Slovencev v BiH, hkrati pa kaže na njihovo teritorialno naselitev po občinah v današnjem obsegu Tuzelskega kantona.

SLOVENSKA SKUPNOST TUZLA 1993–2023

V najtežjih časih (1992–1995), ko je bila vojna v Bosni in Hercegovini na vrhuncu in so bile vse družine na robu obstoja, je skupina uglednih Slovencev v Tuzli ustanovila Iniciativni odbor z nalogo organiziranja Slovencev in njihovih potomcev v »Društvo Slovencev«: »Leta 1993, ko smo ustanovili skupnost, smo oblikovali tudi njene organe, na takratni skupščini so izvolili izvršni odbor in mene so izbrali za prvega tajnika. Gospoda Boža Kureta za predsednika iniciativnega odbora, Joška Jenka za namestnika predsednika izvršnega odbora društva, Bernardica Živković je bila finančnica« (Julijus Zupan, prvi tajnik društva SS Tuzla, *Sledi*, 26. 8. 2023; gl. Sliko 1).

S pozivom po radiu so se pobudnici Ani Lorger v štirih mesecih javili člani 660 družin, prvo spoznavno srečanje pa so organizirali v parku pred hotelom Tuzla (Tomažič, 2023).

Jaz sem mislila, da nas je nekaj sto. Veste, koliko nas je bilo čez štiri mesece. V moji sobi je bil seznam za 660 družin in 1.700 članov. Naš prvi susret je bil v parku hotela Tuzla starog in smo v parku tako na klopih sedeli in smo se prvič srečali, spoznali in se dogovorili. Gospa Majda Souček je bila ena od tistih, ki je bila v tem parku, in gospa Božana Gerčar – smo se dogovorili, kaj naprej. Rabili smo 30 Slovencev, da bi bili aktivni, da se lahko registriramo, in tako je začelo. (Ana Lorger, pobudnica ustanovitve društva, *Sledi*, 26. 8. 2023)

Združenje državljanov slovenskega porekla Tuzla je bilo ustanovljeno 19. avgusta 1993, društvo pa je delovalo na območju Tuzle, Lukavca, Živinic in Banovičev. Ob ustanovitvi je bilo v društvu 1.450 članov. Prvi predsednik je postal Ivan (Janez) Jauševac (Šmid & Štrumbl, 2006, str. 163).

Prva programska naloga je bila zagotavljanje humanitarne pomoči, tako za člane društva kot za lokalno skupnost. V obdobju 1993–1996 je bilo razdeljenih okoli 2.100 paketov humanitarne pomoči v vrednosti cca 435.000 nemških mark, zbranih pa je bilo tudi veliko donacij zdravil. Največji del zbranih zdravil in medicinske opreme je bil podarjen Univerzitetnemu kliničnemu centru Tuzla (Tešić, 2018, str. 12). »Vlada nam je dala tukajšnja semena in mi smo vse posejali in vsi parki so bili obdelani, tako da je bilo veselje, da si imel kaj za jest. Ker jaz sem rekla, da v trgovinah so

samo stalaže in nč družga. Vlada je Tuzelska tud skrbela, mel smo kartice pa smo vsak dan dobili en komad kruha in mleko, in to mleko si moral it čakati ob štirih zjutraj» (Andreja Kreco, najstarejša članica SS Tuzla, *Sledi*, 26. 8. 23).

Slika 1: Ustanovna skupščina Slovenske skupnosti Tuzla (vir: arhiv Slovenske skupnosti Tuzla).

Dejavnosti Slovenske skupnosti Tuzla

Po koncu vojne je društvo nadaljevalo z uresničevanjem svojih temeljnih ciljev, določenih s statutom društva, ki se nanašajo na ohranjanje slovenske kulturne identitete. Posebno pozornost namenjajo ohranjanju slovenskega jezika, kulture in običajev. Med številnimi dejavnostmi društva Slovenska skupnost Tuzla je pomembno izpostaviti akademije, posvečene pomembnim datumom za Republiko Slovenijo, in sicer ob državnih praznikih, dnevu kulture (8. februar), dnevu reformacije, miklavževanju (6. december) in drugih praznikih.

Delovanje Slovenske skupnosti Tuzla je danes gmotno podprto s strani Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, znaten del sredstev pa prispevajo tudi lokalna skupnost v Tuzli ter številni prijatelji in pokrovitelji prireditev, ki jih pripravljajo v mestu ob Jali.

Slovensko skupnost so od ustanovitve 15. septembra 1993, ko je bilo društvo vpisano v sodni register Višjega sodišča v Tuzli, vodili Ivan Jaušovec (1993–1995), Janez Rakovec (1996–2000), Slavica Pavlović (2001–2004), Marija Souček (2005–2007), Alenka Savić (2008–2012) in Dragica Tešić (2013–2022), danes pa skupnost vodi Jasmina Husanović (Tešić, 2018, str. 10).

Zborovska dejavnost

Glavne protagonistke ohranjanja identitete društva so članice ženskega pevskega zbora Slovenčice s 26 članicami. Poleg tega je treba izpostaviti večnacionalno sestavo zbora. Slovenčice so dolgo časa delovale pod vodstvom prof. Lejle Mulaosmanović (2009–2018), od decembra 2018 do februarja 2019 je zbor vodila Suzana Bako, nato pa ga je prevzela Samra Ibrahimović (Ibrahimović Mehanović, 2019, str. 43). V obdobju petnajstih let je v zboru skupaj pelo 53 pevk, med njimi so nekatere članice že od samega začetka.

Na številnih koncertih in prireditvah so sodelovali s številnimi profesionalnimi glasbeniki, od pevcev do kitaristov, klarinetistov, violinistov in pianistov. Repertoar, ki ga izvajajo, je zelo raznolik, od slovenskih tradicionalnih do sodobnih skladb, prepevajo pa tudi bosanske pesmi (Ibrahimović Mehanović, 2019, str. 43). Mnoge pevke so za svoje delo pri zboru prejele Gallusove značke. Pevski zbor Slovenčice iz Tuzle sodeluje na tradicionalnem vsakoletnem srečanju slovenskih društev v BiH (Slika 2). Še starejši je bil mešani pevski zbor Leopold Vokmer, ki je deloval med letoma 2002 in 2005 in ga je vodila prof. Evica Cerić (Tomažič, 2023). »Ponosna sem na naš zbor, ko smo postali znani. Pred tremi leti smo izdali knjigo *10 let Slovenskega zbora Slovenčice*. V Tuzli vsi poznajo Slovenčice, vsi pojejo slovenske pesmi in enkrat so me tu vprašali, kako naše članice, kjer je več Bosank, so me vprašali v Sloveniji, kako pojejo slovenske pesmi. Pa zakaj pa da ne« (Dragica Tešić, nekdanja predsednica SS Tuzla, *Sledi*, 26. 8. 2023).

Slika 2: Srečanje slovenskih pevskega zborov, 2002 (vir: arhiv Slovenske skupnosti Tuzla).

Likovna dejavnost

Na pobudo Vlatka Zimmra je bila leta 2001 ustanovljena likovna sekcija. Še pred uradno ustanovitvijo je Zimmer, ki je kasneje postal tudi vodja sekcije, na Prešernov dan leta 1999 pripravil samostojno likovno razstavo (Tešić, 2018, str. 25). Zimmer je sekcijo vodil petnajst let, nato pa sta vodenje prevzeli Borka Jokić in Melada Huseinagića. Sekcija ima od 5 do 15 članov, ki so od začetka delovanja organizirali že 20 razstav, na katerih so razstavljalo lastna dela ter dela povabljenih umetnikov iz Bosne in Hercegovine kot tudi iz drugih držav (Tomažič, 2023). Leta 2014 so ustanovili Regionalno likovno kolonijo, ki jo pripravijo vsako leto avgusta in na kateri se likovni umetniki družijo cel teden. Ob 10. obletnici leta 2024 so pripravili tudi samostojno razstavo Dragana Gačnika, predsednika Slovenskega društva Encijan iz Zenice.

Bilo je nekje od leta 1996 do 1999, leta 1999 pa sem naredil prvo samostojno razstavo, ki jo je društvo financiralo in organiziralo, in tako se je začelo. Menim, da je bil kulturni program v Tuzli izjemno dobro sprejet, bilo je veliko obiskovalcev. In tako malo po malo smo se štirje zbrali in takrat sem vodstvenim organom društva predlagal, da ustanovimo likovno sekcijo. In leta 2001 je vse skupaj zaživelo. Praktično je bila likovna sekcija kot šola. (Vlatko Zimmer, nekdanji vodja likovne sekcije, *Sledi*, 26. 8. 2023)

Dopolnilni pouk slovenskega jezika

Ena od temeljnih dejavnosti Slovenske skupnosti Tuzla je dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture, ki v društvu ob pomoči matice poteka od samega začetka delovanja Slovenske skupnosti. Doslej so ga izvajali Slavica Pavlović, Majda Souček in Janez Rakovec (Tomažič, 2023). Vsi trije so že 1. aprila 1995 odpotovali v Slovenijo na seminar za učitelje dopolnilnega pouka slovenskega jezika v tujini. Prvi slušatelji so bili večinoma starejši člani skupnosti, kasneje so oblikovali tudi otroške skupine (Tešić, 2018, str. 15 in 16). Pouk so izvajali tudi v tedanjem oddelku v Živinicah. Leta 2024 je poučevanje prevzela Selma Tobudić. V Slovenski skupnosti Tuzla ob koncu šolskega leta pripravijo brezplačno ekskurzijo za udeležence, kar je zanje še dodatna spodbuda za učenje slovenskega jezika. Od leta 1996 naprej pa pripravljajo tudi srečanja učencev, ki obiskujejo pouk slovenskega jezika v drugih mestih Bosne in Hercegovine (Sarajevo, Banja Luka, Zenica, Kakanj, Prijedor, Doboji). Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije vsako leto organizira poletno šolo slovenskega jezika za učence do 14. leta starosti, ki se ga udeležujejo tudi člani Slovenske skupnosti Tuzla (Tešić, 2018, str. 17).

Radi se ga učijo, imajo pa vsi te težave, da so to že tretja, četrta generacija in slovenščine doma absolutno ne uporabljajo. Tako da vse, kar se naučijo, se naučijo na teh naših urah slovenskega jezika. Zdaj že učim otroke mojih učencev. Na samem začetku

nas je bilo, celo trije učitelji smo bili. Takrat je bil en oddelek v Lukavcu, en oddelek v Živinicah. Takrat je bilo zelo masovno, veliko je bilo tistih, ki so želeli študirati v Sloveniji pa so tudi s tem namenom prihajali. (Slavica Pavlović, učiteljica slovenskega jezika, *Sledi*, 26. 8. 2023)

Založniška in medijska dejavnost

Majhna slovenska skupnost je že od samega začetka delovanja izdajala glasilo *Informator*, ki je člane obveščal o vsem pomembnem glede delovanja slovenske skupnosti. Prva številka je izšla že 23. novembra 1993. Kasneje je izdajanje zamrlo in svoje aktivnosti so predstavljali na lastni spletni strani. Ta trenutno ne deluje, a jo nameravajo ponovno vzpostaviti. Stik z javnostjo zdaj vzpostavljajo prek Facebook profila Udruženje Slovenaca Tuzla/Slovenska skupnost Tuzla.

Leta 2016 so izdali biografijo Amalije Lebeničnik avtorice mag. Asje Redžić, leta 2018 pa zgodovino in pregled lastnega delovanja v delu Dragice Tešić *25 let z vami/25 godina s vama*. Leta 2019 je izšla še monografija ženskega pevskega zbora Slovenčice *Pojemo vam že 10 let/Pjevamo vam već 10 godina* avtorice Lejle Ibrahimović Mehanović. Z zgodovino Slovencev v Tuzelskem kantonu in njihovimi dejavnostmi pa je bivša predsednica Dragica Tešić sodelovala s prispevkom v delu *Tuzlanske nacionalne manjine* (»Tuzelske nacionalne manjšine«), ki je izšlo leta 2019.

Članstvo nekoč in danes

Število članov Slovenske skupnosti se je od ustanovitve do leta 2023 zmanjšalo za 1.417 članov – leta 1993 jih je bilo v Slovensko skupnost vključenih 1.693,² danes jih je še 276 (Evidenca članstva, 2023).

Iz statistike, ki so jo vodili člani društva, je razvidno, da je bilo med njimi največ Slovencev do tretjega kolena, med člani pa so tudi pripadniki drugih narodnosti, največkrat gre za družinske člane. Takih je bilo leta 1993 1.070. Med pripadniki drugih nacionalnosti so prevladovali Bošnjaki/Muslimani (281), sledili so Hrvati (209), Srbi (136) in Črnogorci (12), 49 oseb pa se narodnostno ni opredelilo. Danes evidence o nacionalni sestavi ne vodijo več.

Razlogov za drastično zmanjšanje števila članov je veliko, od umrljivosti do izseljevanja iz Bosne in Hercegovine, nekoč pa je bilo članov več tudi zato, ker so bili mnogi včlanjeni v društvo iz nuje po prejemanju humanitarne pomoči. Današnje članstvo tako predstavlja vsega 16,3 % prvotnega števila članov Slovenske skupnosti Tuzla.

2 Od tega je bilo 639 članov slovenskega rodu, ostali pa njihovi družinski člani in drugi privrženci.

Članstvo SS Tuzla 2023 po spolu in starosti

Iz internih podatkov društva je moč razbrati tudi razmerje med spoloma v Slovenski skupnosti v Tuzli. Slabi dve tretjini članstva (173 oseb oziroma 62,68 % vseh članov) sta ženskega spola, moških članov pa je 103 oziroma 37,32 %. Evidenca članstva Slovenske skupnosti v Tuzli omogoča tudi izdelavo starostnega profila. V skupini mladih članov, torej od 0 do 19 let starosti, je 36 oseb, kar predstavlja 13,04 %, zrele populacije je 53,26 % (147 oseb), medtem ko je starejših od 60 let 93 oseb oziroma 33,7 % (Evidenca članstva, 2023). Iz pridobljenih podatkov je bilo mogoče izračunati, da je povprečna starost članov Slovenske skupnosti Tuzla 47,87 let. Indeks staranja med članstvom je 258, kar vsekakor pomeni, da se skupnost stara. Najstarejša članica Slovenske skupnosti Tuzla ima 92 let, najmlajša članica pa 7 let. »Fokus je zdaj na otrocih in za njih največ delamo projektov. Kar je moja želja, da delam na tistem povezovanju pozitivnih vrednosti, ki jih delimo s Slovenci in Bosanci, to je ljubezen do narave, pa s tem tudi čebelarstvo. Pa zdaj delamo vsako leto, praznujemo svetovni dan čebel. Letos bomo naredili lutkovno predstavo 'Če čebele izginejo'« (Jasmina Husanović, predsednica SS Tuzla, *Sledi*, 26. 8. 2023).

Teritorialna razporeditev članstva SS Tuzla glede na kraj rojstva, 2023

Leta 2023 je bilo v Slovensko skupnost Tuzla vključenih 276 članov iz petih držav (Bosna in Hercegovina, Slovenija, Srbija, Kosovo in Združeni arabski emirati) in 18 mest glede na kraj rojstva. Iz Bosne in Hercegovine je bilo 265 oziroma kar 96,02 % vseh članov. V Sloveniji je bilo rojenih 7 članov (2,53 %), v Srbiji dva člana (0,73 %), na Kosovu in v Združenih arabskih emiratih pa po en član oziroma 0,36 % (Evidenca članstva, 2023). Iz Preglednice 2 je razvidno, da so bili rojeni v 20 krajih omenjenih držav. Največ članov je bilo rojenih v Tuzli in sicer kar 237 članov. Visok odstotek v BiH rojenih Slovencev govori o drugi, tretji in tudi četrti generaciji Slovencev (Preglednica 6).

Država in kraj rojstva	Število članov	Delež (%)
BiH	265	96,02
Tuzla	237	
Šiški brod	1	
Doboj	1	
Sarajevo	1	
Živinice	1	
Banovići	2	
Lukavac	11	
Srebrenica	1	
Bijeljina	7	

Zavidovići	1	
Neznano – BiH	1	
Veliki Prnjavor	1	
Slovenija	7	2,53
Maribor	1	
Ljubljana	3	
Slovenj Gradec	2	
Celje	1	
Srbija	2	0,73
Beograd	1	
Valjevo	1	
Kosovo	1	0,36
Peć	1	
Emirati	1	0,36
Skupaj	276	100

Preglednica 6: Članstvo SS Tuzla po državi in kraju rojstva, 2023 (vir: Evidenca članstva, 2023).

Državljanstvo članstva SS Tuzla, 2023

Člani Slovenske skupnosti Tuzla so glede na pogoje pridobivanja državljanstva Republike Slovenije izkoristili možnost, ki jim je bila dana po določitih slovenske zakonodaje, pri čemer jih domači zakoni niso ovirali. Med 276 člani društva je to možnost izkoristilo 58 članov oziroma 21,01 % – ti imajo dvojno državljanstvo (bosanskohercegovsko in slovensko) – 217 članov (78,63 %) te možnosti ni izkoristilo oziroma za to nimajo ustreznih pogojev, en član (0,36 %) pa ima samo slovensko državljanstvo (Evidenca članstva, 2023). Nizek delež slovenskih državljanstev med Slovenci v Bosni in Hercegovini gre pripisati dejstvu, da jih veliko ne izpolnjuje pogojev po slovenski zakonodaji.

ZAKLJUČEK

Slovenska skupnost v Tuzelskem kantonu predstavlja pomembno etnično manjšino z bogato zgodovino, ki sega v konec 19. stoletja. Kljub številnim zgodovinskim, družbenim in političnim spremembam, vključno z vojno v Bosni in Hercegovini in posledičnim valom migracij, so člani skupnosti uspeli ohraniti slovensko narodno, kulturno in jezikovno identiteto. Analiza popisov prebivalstva iz let 1991 in 2013 kaže na izrazit demografski upad – tako številčno kot po kazalnikih starostne strukture. Razloge za upad gre iskati v vojnih razmerah (1992–1995), ki so povzročile

izseljevanje številnih družin, predvsem mladih, ter v naravnem upadanju števila prebivalstva zaradi staranja in nizke rodnosti. Dodatno številne posameznike od identifikacije s slovensko narodnostjo odvrča asimilacija v večinsko okolje. Kljub temu pa društvo Slovenska skupnost Tuzla ostaja živahno kulturno središče, ki s številnimi dejavnostmi povezuje člane različnih generacij in narodnosti ter vzdržuje vezi z matično domovino. Delo društva je primer dobre prakse organiziranosti manjšin in ohranjanja identitete v večetničnem okolju.

ZAHVALE IN DRUGI PODATKI

Prispevek in oddaja *Sledi* sta nastala ob 30-letnici delovanja Slovenske skupnosti Tuzla s podporo Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Viri za raziskovalne podatke so navedeni na seznamu virov in literature.

VIRI IN LITERATURA

- Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine. (2013). *Stanovništvo slovenske etničke pripadnosti prema starosti po petogodištima i spolu iz Popisa stanovništva, kućanstava i stanova u BiH 2013. godine*. Sarajevo.
- Direkcija državne statistike. (1924). *Prethodni rezultati popisa stanovništva u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca 31. januara 1921. godine* (p. XXXIII, 254 str.). Državna štamparija.
- Državni zavod za statistiku. (1995). *Stanovništvo Bosne i Hercegovine: narodnosni sastav po naseljima*. Avtor.
- Državni zavod za statistiku Republike Bosne i Hercegovine. (1993). *Nacionalni sastav stanovništva Rezultati za Republiku po opštinama i naseljenim mjestima 1991*. Statistički bilten br. 234. Avtor. <https://fzs.ba/wp-content/uploads/2016/06/nacionalni-sastav-stanovnistva-po-naseljenim-mjestima-bilten-234.pdf>
- Evidenca članstva Slovenske skupnosti Tuzla. (2023). Dokument društva, neobjavljeno gradivo.
- FZS. (1998). *Stanovništvo po naseljenim mjestima*. Statistički bilten br. 257. Avtor.
- Hamzić, O. (2017). Prognani Slovenci i gračanički skojevci – jedan neuspjao pokušaj odlaska u partizane. *Gračanički glasnik, građa*, 34(17), str. 121.
- Ibrahimović Mehanović, M. (2019). *Pojemo vam že 10 let/Pjevamo vam već 10 godina*. Grafotehna Tuzla.
- Josipovič, D. (2018). Izseljevanje z območja današnje Slovenije v obdobju 1945–1991: Statistika, demografija, osnovna periodizacija. V M. Lukšič Hacin (ur.), *Slovenske selitve v socializmu* (str. 128). Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU.
- Koblar, F. (2013, 20. junij). *Maselj, Fran (1852–1917). Slovenskabiografija*. ZRCSAZU. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi352153/#slovenski-biografski-leksikon>
- Kržišnik - Bukić, V. (2007). *Slovenci v Bosni in Hercegovini skozi pričevanja, spomine in literarne podobe: 1831–2007*. Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Letno poročilo Slovenske skupnosti Tuzla. (2022). Dokument društva, neobjavljeno gradivo.
- Redžić, A. (2016). *Amalija Lebeničnik*. Printcom d.o.o.; Udruženje građana slovenačkog porijekla = Slovenska skupnost.
- RZS. (1982). *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1981, stanovništvo i domaćinstva–uporedni podaci za 1971 i 1981*. Statistički bilten br. 86. Avtor.
- Savezni zavod za statistiku (1951). *Konačni rezultati popisa stanovništva od 15. marta 1948. godine: Stanovništvo po starosti i polu* (knjiga I). Avtor.
- Savezni zavod za statistiku (1954). *Konačni rezultati popisa stanovništva od 15. marta 1948. godine: Stanovništvo po narodnosti* (knjiga IX). Avtor.
- Savezni zavod za statistiku. (1958). *Popis stanovništva 1953. Knjiga 14, Osnovni podaci o stanovništvu: podaci za naselja prema upravnoj podeli u 1953 godini*. Avtor.

- Savezni zavod za statistiku. (1967). *Popis stanovništva 1961. Knjiga 6, Vitalna, etnička i migraciona obeležja (rezultati za opštine)*. Avtor.
- Savezni zavod za statistiku. (1974). *Popis stanovništva i stanova 1971. Knj. 6, Stanovništvo : etnička, prosvetna i ekonomska obeležja stanovništva i domaćinstva prema broju članova : rezultati po opštinama*. Avtor.
- Savezni zavod za statistiku. (1984). *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1981. – Knjiga 5: Nacionalni sastav stanovništva – podaci po naseljima*. Avtor.
- Savezni zavod za statistiku. (1987). *Opštine u SFR Jugoslaviji: Osnovni podaci o stanovništvu, domaćinstvima i stanovima: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 1981. godini*. Avtor.
- Savezni zavod za statistiku. (1993). *Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gazdinstava u 1991 godini: Prvi rezultati po opštinama*. Statistički bilten br. 233. Avtor.
- Savezni zavod za statistiku. (1996). *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 1991. u SFRJ – Knjiga 1: Nacionalni sastav stanovništva: Rezultati za republike i pokrajine*. Avtor.
- SOZVBiH. (1912). *Rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 10. oktobra 1910*. Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu: Statistički odsjek Zemaljske vlade.
- Suljić, A. (2011). *Stanovništvo i naselja općine Srebrenica, antropogena monografija*. Geografsko društvo Tuzelskoga kantona; J. U. Narodna i univerzitetska biblioteka »Derviš Sušić«.
- Šmid, G., & Štrumbl, Ž. (2006). Zveza Slovencev Tuzla. *Arhivi*, 29(1), 159–166. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-GBHC3ANM>
- Štatsitika mjesta i žiteljstva Bosne i Hercegovine po popisu naroda 1. 05. 1885. (1886). Zemaljska štamparina.
- Tešić, D. (2018). *25 let z vami/godina sa vama*. Grafotehna Tuzla,
- Tomažič, D. (2018). *Slovenačka etnička manjina u Bosni i Hercegovini/Slovenska etnična manjšina v Bosni in Hercegovini*. Grafid. d. o. o.
- Tomažič, D. (režiser). (2023). *Sledi: Ščepec slovenske soli v Tuzli: 30 let Slovenske skupnosti Tuzla 1993–2023* [Dokumentarni film]. Produkcija RTV Slovenija, TV Maribor.

SUMMARY

DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF TUZLA SLOVENIANS AND THEIR ORGANIZATION

Dušan Tomažič, Alija Suljić

The Slovenian community in the Tuzla Canton represents an important ethnic minority with a rich history dating back to the late 19th century. Despite numerous historical, social, and political changes, including the war in Bosnia and Herzegovina and the resulting wave of migration, community members have managed to preserve their Slovenian national, cultural, and linguistic identity. An analysis of population censuses from 1991 and 2013 reveals a significant demographic decline, both in terms of numbers and age structure indicators. The causes of this decline lie in the war conditions (1992–1995), which led to the emigration of many families, especially the young, as well as in the natural population decrease due to aging combined with low birth rates. Additionally, many individuals were discouraged from identifying as Slovenians due to assimilation into the majority population. Nevertheless, the Slovene Community Tuzla remains a vibrant cultural hub that, through various activities, connects members of different generations and ethnicities and maintains ties with the homeland. The work of the association serves as an example of good practice in minority organization and identity preservation within a multiethnic environment. This article and the *Sledi* TV programme were created on the occasion of the 30th anniversary of the Slovene Community Tuzla, with the support of the Government Office of the Republic of Slovenia for Slovenes Abroad.

DVE DOMOVINI • TWO HOMELANDS 62 • 2025

TEMATSKI SKLOP / THEMATIC SECTION

**MIGRACIJE IN RAZVOJ NA GORSKIH OBMEJNIH OBMOČJIH ŠVICE IN SLOVENIJE
(18.–20. STOLETJE) / MIGRATION AND DEVELOPMENT IN THE MOUNTAIN BORDERLANDS
OF SWITZERLAND AND SLOVENIA (18TH–20TH CENTURY)**

Luigi Lorenzetti

Migrations and Historical Development Paths—A Comparative Project Between Switzerland and Slovenia: Introduction to the Thematic Section

Fabio Rossinelli, Ricardo Borrmann

The Economic and Social Impacts of Colonial Emigration on Neuchâtel During the "Long 19th Century"

Janja Sedlaček, Marta Rendla

Long-Term Migration and Remittances in the Alpine District of Gornji Grad: Human Agency Amid Environmental and Social Constraints

Borut Žerjal

The Altruistic and Redistributive Effects of Emigration: Legacies and Benefices in Italian Switzerland (18th–19th Century)

Luigi Lorenzetti, Fabio Rossinelli

Return Migration and Real Estate Projects: Philanthropy or Speculation? The Examples of Le Locle and Locarno (Switzerland), From the Mid-19th Century to the 1910s

ČLANKI / ARTICLES

Aleš Bučar Ručman

Analiza priseljevanja v Slovenijo iz (in preko) držav nekdanje SFRJ z uporabo eklektičnega modela mednarodnih migracij

Claudia Schneider

A Conceptual Framework for Multi-Way Integration (MUWI) With a Focus on Residents' Multiple Identities and Intersectionalities

Majda Hrženjak

Seeking Care in the Neighboring Country: An Institutional Analysis of Transnational Care for Older People Between Slovenia and Croatia

Darko Ilin

Representations and Configurations of Multiculturalism in Louis Adamič's *The Native's Return*

Martina Bofulin, Miha Kozorog

»Ugotoviš, kaj vse se da«: Ekonomske priložnosti in strategije priseljenih državljanov Slovenije v Ljudski republiki Kitajski

Nadia Molek

Migration and Identity Processes of Slovenians in Argentina: A Literature Review

TEMATSKI SKLOP / THEMATIC SECTION

**POTOMKE, POTOMCI SLOVENSKEGA IZSELJENKA, IZSELJENCEV TER OHRANJANJE
SLOVENSKEGA JEZIKA IN KULTURE V BOSNI IN HERCEGOVINI / DESCENDANTS OF
SLOVENIAN EMIGRANTS AND THE PRESERVATION OF THE SLOVENIAN LANGUAGE AND
CULTURE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA**

Biljana Babić, Marijanca Ajša Vižintin

Potomke, potomci slovenskih izseljenk, izseljencev ter ohranjanje slovenskega jezika in kulture v Bosni in Hercegovini: Uvod v tematski sklop

Damir Josipovič

Politično-geografski dejavniki selektivnosti notranjih (medrepubliških) migracij v SFRJ (1945–1991) kot primer pseudoprostovoljnih migracij, s poudarkom na Bosni in Hercegovini

Boris Kern, Marijanca Ajša Vižintin

Učenje slovenskega jezika in ohranjanje slovenske kulture v Bosni in Hercegovini

Jaroš Krivec

Srečanja s kolonialno Bosno: slovenski pogledi med evropsko superiornostjo in (jugo) slovansko domačnostjo

Biljana Babić

Slovenija in slovenski motivi v *Koledarju SPKD Prosvjeta* (1905–1947)

Dušan Tomažič, Alija Suljić

Demografske značilnosti tuzelskih Slovencev in njihova organiziranost

ISSN 0353-6777

9 770353 677013

ISSN 1581-1212

Založba ZRC